

Vidaus auditoriai apie savivaldybių specialiuosius įpareigojimus ir valdysenos tobulinimo galimybes

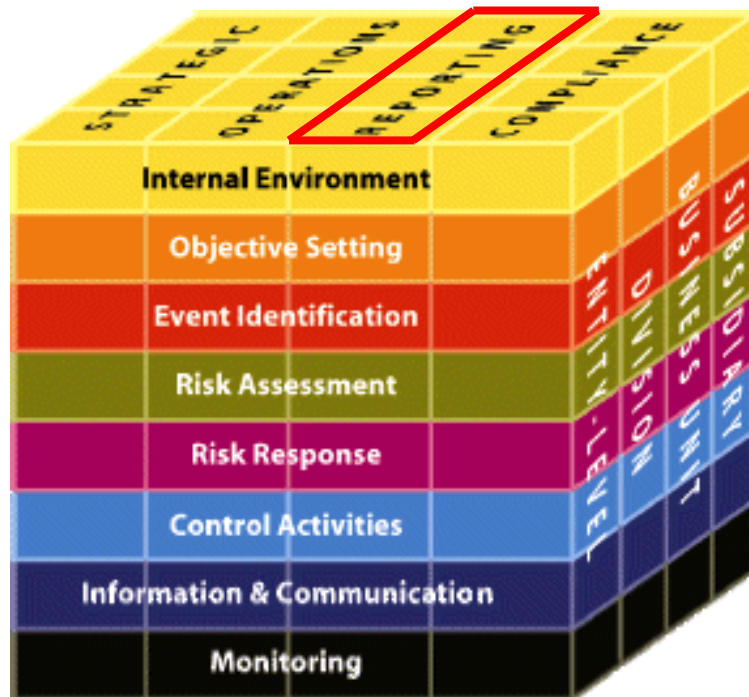
The Institute of
Internal Auditors

Vidaus auditorių asociacijos
Valdybos pirmininkė Rasa Kislovskienė
2024 m. kovo 28 d.

Tikslas – iki 2025 m.
pabaigos SVĮ tinkamai
tvarkyti specialiujų
įpareigojimų apskaitą.

Ko reikia tikslui pasiekti?

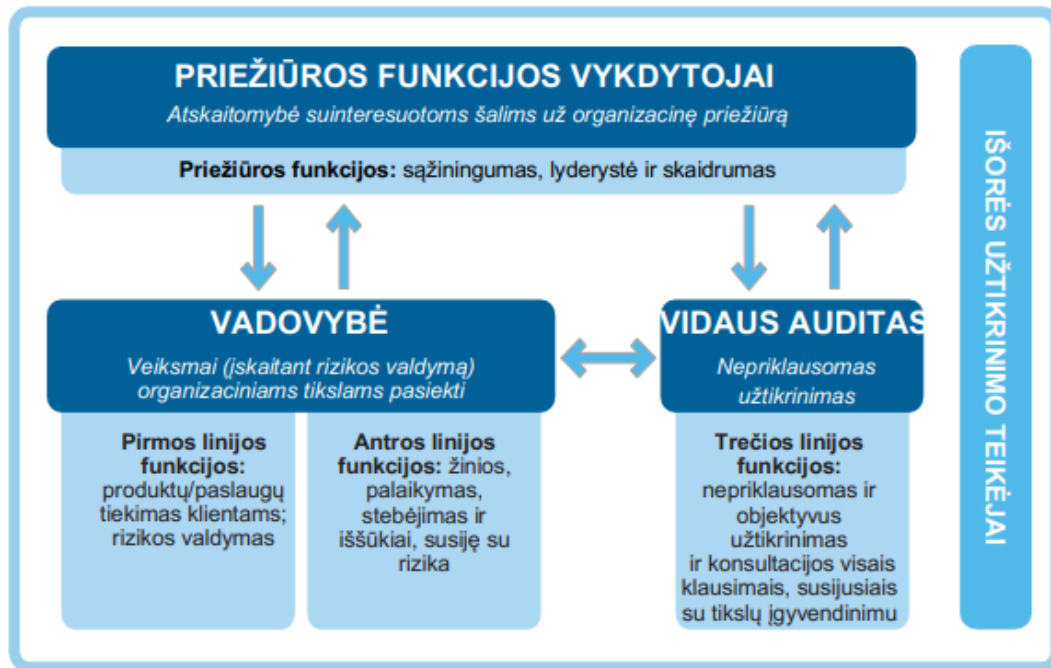

Vienas iš vidaus kontrolės tikslų – informacijos patikimumas

VKVĮ 4 str. Vidaus kontrolės tikslas- padėti užtikrinti, kad viešasis juridinis asmuo teiktų patikimą, aktualią, išsamią ir teisingą informaciją apie savo finansinę ir kitą veiklą.

Esminės sąlygos efektyviai vidaus kontrolei

IIA Trijų linijų modelis

1. Lūkesčiai veiksmingai vidaus kontrolės sistemai ir nepriklausomam vidaus auditui.
2. Tinkamos atsakomybės ir įgaliojimai.
3. Tinkamos ir pakankamos kompetencijos.

Kokie iššūkiai?

Savivaldybių ir jų valdomų įmonių branda priklauso nuo jų dydžio, išteklių ir kompetencijų.

Valdysenos, vidaus kontrolės ir rizikų valdymo tobulinimo galimybės

Esama situacija ar rizikos	Galimybės tobulinti	Nauda
Neegzistuojantys arba silpni (kompetencijų ir/ar nepriklausomumo aspektais) priežiūros organai savivaldybės valdomose įmonėse.	Apibrėžti, kurioms didelėms savivaldybėms priklausančioms organizacijoms privaloma valdyba su dauguma nepriklausomų ir kompetentingų narių, o kuriose – centralizuotos (pvz., pagal sektorius, pagal savivaldą) nepriklausomos ir kompetingos priežiūros funkcijos. Vidaus kontrolės ir rizikų valdymo kompetencija privaloma tarp valdyboms keliamų kompetencijų reikalavimų.	Veiksminga priežiūra ir vidaus kontrolė.
Nepakankamas „tonas“ vidaus kontrolės veiksmingumui.	Savivaldybės valdomoms įmonėms kelti lūkestį per lūkesčių laiškus vidaus kontrolės ir rizikų valdymo veiksmingumui, įskaitant ir vidaus audito nepriklausomumui ir užtikrinti vidaus kontrolės veiksmingumo vertinimų atlikimą.	Veiksminga vidaus kontrolė padedanti siekti SVJ tikslų.

Teisinis pagrindas

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-06-27 nutarimu Nr. 567 patvirtinto Savivaldybių turtnių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonėse tvarkos aprašo (suvestinė redakcija galiojusi nuo 2022-08-05 iki 2023-06-23) (toliau – Tvarkos aprašas) 2.3 papunkčiu **savivaldybės valdomų bendrovių**, kaip jos apibrėžtos Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatyme (toliau – savivaldybės valdomos bendrovės), **dukterinės akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės**, kaip jos suprantamos pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnio 1 dalį, taip pat visos **kitos su savivaldybių valdomomis bendrovėmis per dukterines bendroves susijusios paskesnių eilių dukterinės bendrovės**, kaip jos suprantamos pagal Akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnio 3 dalį (toliau kartu – dukterinės bendrovės), *mutatis mutandis* vadovaujasi Aprašo 2 punkte nurodytais principais, taip pat 6.2 papunktyje, 7 punkte, 8.2 ir 8.3 papunkčiuose nustatytais reikalavimais atitinkamai dėl audito komiteto sudarymo, valdybos pirmininko rinkimo, veiklos strategijos rengimo ir atnaujinimo ir **vidaus kontrolės sistemos nustatymo**, o tos dukterinės bendrovės, kurios pagal Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymą yra priskiriamos viešojo intereso įmonėms, taip pat vadovaujasi ir Aprašo 6.1.2 papunkčio nuostata dėl privalomų kolegialių organų sudarymo.

Minėto Tvarkos aprašo 4 punktas nurodė, kad **Savivaldybės administracijos direktorius** privalo pasinaudoti savivaldybės įmonės savininkui ir akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės akcininkui suteikiamomis teisėmis taip, kad būtų veiksmingai atstovaujama savivaldybei savivaldybės valdomose įmonėse. Vadovaujantis 9.3 papunkčiu, **Savivaldybės valdomų įmonių veiksmingai veiklai, kontrolei ir skaidrumui užtikrinti savivaldybės administracijos direktorius: siekia, kad savivaldybės valdomose įmonėse**, vadovaujantis vidaus kontrolei taikomais reikalavimais, nustatytais Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatyme, **būtų nustatyta veiksminga vidaus kontrolės sistema**, kuri padėtų užtikrinti savivaldybės valdomos įmonės veiklos teisėtumą, ekonomiškumą, efektyvumą, rezultatyvumą ir skaidrumą, strategijos ir veiklos planų įgyvendinimą, turto apsaugą, informacijos ir ataskaitų patikimumą ir išsamumą, sutartinių ir kitų įsipareigojimų tretiesiems asmenims laikymąsi ir visų su tuo susijusių rizikos veiksnių valdymą.

Vadovaujantis 14 punktu, pagal poreikį savivaldybės administracijos direktorius turi teisę priimti kitus šiame Aprašo skyriuje nenurodytus sprendimus ir atlikti veiksmus, kurių reikia turtinėms ir neturtinėms teisėms savivaldybės valdomose įmonėse įgyvendinti.

Tokiu būdu, Savivaldybės administracijos direktorius **gali imtis veiksmų**, kad būtų veiksmingai atstovaujama uždarnosios akcinės bendrovės akcininkui suteikiamomis teisėmis, **kad būtų įvertinta ar bendrovėje vidaus kontrolės sistema yra veiksminga**.

Valdysenos, vidaus kontrolės ir rizikų valdymo tobulinimo galimybės

Esama situacija ar rizikos	Galimybės tobulinti	Nauda
Vidaus auditas nėra objektyvus ir nepriklausomas ar suteikti netinkami įgaliojimai.	Vidaus audito funkcija atsiskaito priežiūros, ne valdymo organams bei suteikti tinkamus įgaliojimus pagal gerąsias tarptautines vidaus audito praktikas*.	Užtikrinamas realus nešališkumas ir objektyvumas.
Nepakankamos vidaus auditorių kompetencijos.	Kelti vidaus auditorių kvalifikaciją, taikant pasaulinius vidaus audito standartus*, organizuojant mokymus/gerosios praktikos pasidalinimo renginius per valstybės ir savivaldybių vidaus auditorių asociaciją. Finansų ministerijai viešai skelbti reguliariai atliekamų savivaldybių vidaus audito funkcijų vertinimo rezultatus bei savivaldybių funkcijų brandos palyginimo informaciją, gerosios praktikos pavyzdžius.	Kompetencijų mainai, didesnė vidaus audito funkcijos branda.
Nepakankami ištekliai vidaus auditams ar vidaus auditorių trūkumas.	Planuoti ir atlikti rotacinius vidaus auditus tarp įvairių savivaldybių.	Nešališkas vertinimas, kompetencijų mainai.
SVJ neatliekami vidaus kontrolės nepriklausomi auditai ar nesudaromos sąlygos atlikti nepriklausomus referuojant į teisės aktų apribojimus/ribojant informaciją.	Kelti lūkestį ir sudaryti sąlygas Savivaldybių Centralizuotoms vidaus audito tarnyboms planuoti ir atlikti vidaus auditus SVJ. SVJ pirkti konsoliduotas audito paslaugas (pvz. pagal sektorius, pagal savivaldybes). Planuoti ir atlikti specialiųjų įsipareigojimų tikslinius sisteminius vidaus auditus savivaldybėje.	Gautas užtikrinimas, kad vidaus kontrolė veikia efektyviai ir siūlymai kaip gerinti vidaus kontrolės valdymą. Tiksli ir patikima informacija ataskaitose, SP vykdymo skaidrumas ir veiksmingumas.

Savivaldybių specialiųjų įsipareigojimų apskaitos tobulinimo galimybės

Esama situacija, rizikos	Galimybės tobulinti
Savivaldybių pavestoms funkcijoms nenustatyti ar netinkamai nustatyti tikslai ir rodikliai ar nustatyti rodikliai neintegruoti su savivaldybių veiklos tikslais.	Visoms SVĮ per savivaldybių lūkesčių laiškus nustatyti strateginius komercinius ir specialiųjų įsipareigojimų tikslus bei jų rodiklius.
Specialieji įsipareigojimai neatskleisti ar netiksliai atskleisti metinėse ataskaitose.	Savivaldybės ir SVĮ metinėse ataskaitose pristatyti siekiamų ir faktinių specialiųjų įsipareigojimų duomenis bei nuokrypių paaiškinimus.
Specialiųjų įsipareigojimų stebėseną nepakankama ar nekurianti vertės.	Savivaldybėms stebėti specialiųjų įsipareigojimų kaštus ir apimtis. VKC reguliariai pristatyti palyginamąją specialiųjų įsipareigojimų vykdymų analizę pagal sektorius ir savivaldybes.
Specialiųjų įsipareigojimų vykdymo rezultatų siekimas nėra motyvuojamas.	Savivaldybėms nustatyti SVĮ vadovams motyvacines priemones specialiųjų įsipareigojimų vykdymui.
Specialiųjų įsipareigojimų duomenys nėra pilni, patikimi ir tikslūs.	Įdiegti kontrolės mechanizmus, užtikrinančius pilnų, patikimų ir tikslų duomenų teikimą.

Subnational government revenue

2021	USD billion	USD per capita	% GDP	% public revenue
Czech Republic	66,1	6176	13,8%	33,3%
Denmark	129,0	22034	33,9%	62,4%
Estonia	5,7	4274	9,8%	25,0%
Finland	68,1	12282	22,5%	42,5%
France	389,2	5706	11,2%	21,3%
Greece	12,9	1208	3,9%	7,7%
Hungary	22,0	2262	6,2%	14,9%
Iceland	2,9	7762	13,3%	32,2%
Ireland	11,7	2326	2,2%	9,3%
Israel	23,0	2456	5,6%	15,0%
Italy	410,8	6946	14,9%	30,9%
Japan	1032,5	8227	19,2%	50,3%
Korea	412,4	7970	17,0%	45,6%
Latvia	7,0	3697	10,6%	28,5%
Lithuania	11,4	4072	9,4%	25,8%
Luxembourg	4,0	6258	4,8%	10,9%
Netherlands	152,3	8688	13,7%	30,9%
New Zealand	10,8	2103	4,4%	10,8%
Norway	72,3	13378	16,3%	27,7%
Poland	213,1	5583	14,7%	34,9%
Portugal	25,1	2439	6,7%	14,8%
Slovak Republic	14,4	2650	7,6%	19,0%
Slovenia	8,4	3990	9,0%	20,1%
Sweden	157,0	15075	25,1%	50,7%
OECD38	11 530,7	8 399	17,1%	44,9%
EU27	3939	8794,2	17,9%	38,1%
<i>Local government alone</i>	<i>2518</i>	<i>5622,4</i>	<i>11,4%</i>	<i>24,4%</i>

Lietuvos savivaldybių dalis viešajame sektoriuje mažesnė, nei EBPO ir ES vidurkis

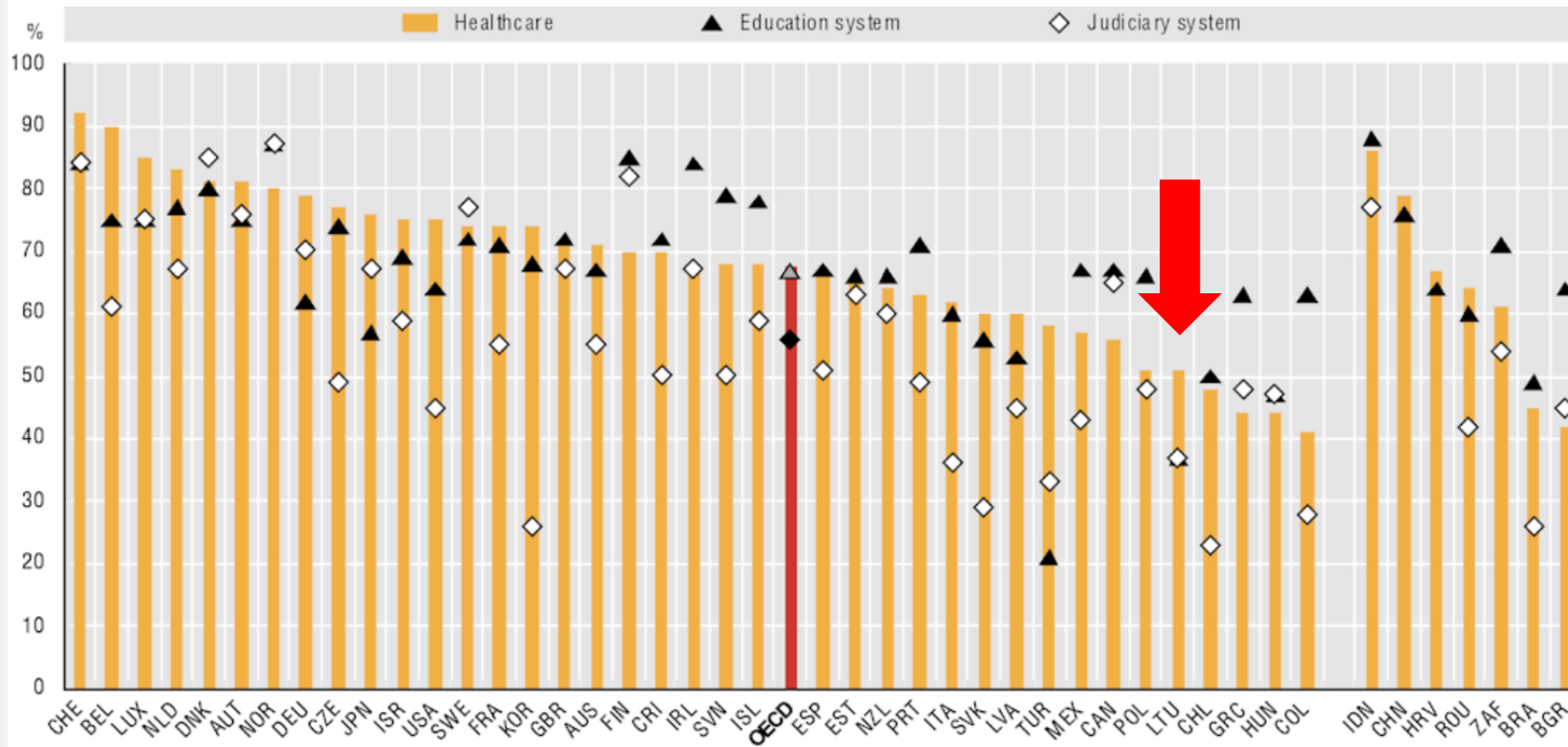
Subnational government expenditure category as a share of public expenditure

2021 (% of public expenditure of the same category)	Compensation of employees	Public procurement*	Current social expenditure
Federal and quasi-federal countries			
Denmark	72,5%	64,4%	75,4%
Estonia	42,4%	33,0%	2,4%
Finland	73,5%	66,1%	10,3%
France	27,7%	30,6%	4,1%
Greece	12,3%	18,7%	0,4%
Hungary	19,7%	19,1%	0,6%
Iceland	44,6%	38,5%	5,4%
Ireland	8,0%	19,7%	4,1%
Israel	15,9%	19,8%	3,0%
Italy	38,5%	73,9%	11,2%
Japan	76,3%	33,7%	12,3%
Korea	58,3%	39,7%	28,3%
Latvia	44,7%	32,4%	2,7%
Lithuania	47,5%	33,8%	3,3%
Luxembourg	16,3%	23,1%	0,3%
Netherlands	60,5%	33,2%	11,0%
New Zealand	8,6%	18,5%	0,0%
Norway	56,4%	44,0%	7,3%
Poland	53,7%	44,7%	14,3%
Portugal	19,1%	31,8%	3,7%
Slovak Republic	36,7%	22,6%	0,5%
Slovenia	36,0%	27,7%	2,2%
Sweden	75,6%	67,9%	24,7%
OECD38²	61,3%	49,4%	15,4%
EU27	53,8%	45,2%	12,6%
Local government alone	34,9%	34,5%	8,3%

Lietuvos savivaldybių
dalis viešajame
sektoriuje mažesnė, nei
EBPO ir ES vidurkis

Lietuvai yra kur tobulėti

3.2. Citizen satisfaction with healthcare, education and the justice system, 2022

Source: Gallup World Poll 2022 (database).

 StatLink <https://stat.link/kep316>

Lietuvos piliečių pasitenkinimas viešuoju sektoriumi yra žemiau EBPO vidurkio.

FIGURE 2: Risks perceived by survey respondents in public sector organisations

Lūkesčių
atitikimas viena iš
TOP5 rizikų

Didinti gyventojų pasitikėjimą savivalda ir pasitenkinimą viešosiomis paslaugomis galima tik veiksmingai ir skaidriai valdant viešuosius finansus

Žinodami, kiek naudojama resursų pavestų funkcijų vykdymui galima:

- Įvertinti realų įmonės pelningumą ir laukiamą grąžą.
- Nustatyti finansinių rodiklių lūkesčius komercinėms paslaugoms.
- Objektyviai įvertinti ir pagrįsti paslaugų kainodaras.
- Vertinant funkcijų išlaikymo tendencijas priimti strateginius sprendimus, pvz. pavestų funkcijų išlaikymo sąnaudų mažinimui, investicijų prioritetams ir pan.
- Užtikrinti veiksmingą kontrolę ir skaidrumą vykdant specialiuosius įsipareigojimus.
- Išvengti kryžminio subsidijavimo specialiųjų įpareigojimų išlaidoms padengti.

Kompetencijų didinimas
tarpusavyje dalinantis gerąja praktika
nieko nekainuoja.

www.vaa.lt

info@vaa.lt

<https://www.linkedin.com/company/institute-of-internal-auditors-lithuania/>

<https://www.facebook.com/VidausAuditoriuAsociacija>

**Vidaus auditorių
asociacija**